

О. Галич

*ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка Степана Дем'янука»*

ОЛЕСЬ ГОНЧАР І В'ЯЧЕСЛАВ ЧОРНОВІЛ

Олесь Гончар протягом тривалого часу (1943 – 1995) вів щоденник. Опублікований після смерті цей документ є знаковим явищем в українській літературі другої половини ХХ ст. Це документ доби, а не приватного життя відомої особи. Охоплюючи широкий спектр життя українського народу, він серед іншого містить чимало фрагментів, у яких називаються імена борців з радянським режимом, дисидентів, правозахисників, наводяться факти їхньої діяльності, аналізуються виступи тощо. В'ячеслав Чорновіл не є винятком. Олесь Гончар знав про його діяльність ще з 60-х років ХХ століття, але познайомилися вони лише 11 липня 1990 року на сесії Верховної Ради УРСР під час розгляду питання про прийняття Декларації про суверенітет України. Олесь Гончар був у числі запрошених на розгляд цього питання. Тоді ж у щоденнику з'явився запис: «Затверджується по пунктах Декларація про суверенітет України. Був присутнім на цьому бурхливому засіданні сесії. Дуже приємно було познайомитись з Юхновським, Чорноволом (він нагадав, що я його колись захищав, саме коли його цькували), відновили знайомство з Богданом Горинем, який колись нам показував музей у Львові» [1, с. 303]. Далі автор щоденника підсумовує знайомство з людьми, якими він захоплювався, вважаючи їх своїми однодумцями: «Які славні все люди! Я почуваю себе в середовищі своєї нації, серед однодумців... Серед вірних людей!» [1, с. 303].

Всього в щоденниках Олеся Гончара прізвище В'ячеслава Чорновола зустрічається на 7 сторінках, часто в переліку інших імен українських політиків нового покоління. Зокрема, 16 травня 1990 року автор щоденника характеризує відкриття нової сесії Верховної Ради України: «Сумне видовище. Тупа консервативна більшість тупо

й бездарно душить кожну живу думку, що йде від блоку демократичної меншості. Безлад, галаснеча, організаційна безпорадність... Якими нікчемними постають апаратники, перед такими світлими людьми, як Головатий, Хмара, Чорновіл, Ірина Калинець...» [1, с. 295]. Іменуючи В'ячеслава Чорновола та його соратників світлими людьми, Олесь Гончар далі в цьому ж записі називає згаданих депутатів цвітом нації, за якими йому бачиться майбутнє України.

У наступному записі від 29 травня 1990 року Олесь Гончар аналізує виступи претендентів на посаду Голови Верховної Ради України, виділяючи серед інших промову та відповіді на запитання В'ячеслава Чорновола: «Триває вислуховування програм претендентів на престол. Дуже сильно виступив Чорновіл і на каверзні запитання відповідав блискавично, одним ударом повергаючи тих, що насадили з провокаційними підковирками. Істинний лідер! Цілу плеяду розумних мужніх діячів висунула нині молода Україна! Надто ж переконливо звучить слово тих, хто пройшов «мордовські університети» [1, с. 298].

10 липня 1990 року Олесь Гончар, коли у Верховній Раді розглядалося питання про прийняття Декларації про суверенітет, відзначив: «У залі бійці за правду і за права нації є: це і Головатий, і Чорновіл, і Горинь, і Пилипчук, і Червоний, і ще, і ще – молоді лицарі України, вони, на відміну від кар'єристів, не покинули депутатських барикад; і народ це бачить, і дедалі більше людей всіма засобами підтримують їхню героїчну, мужню боротьбу» [1, с. 303]. 9 серпня 1990 року Олесь Гончар аналізує ситуацію, пов'язану з прийняттям Декларації про суверенітет України: «Здавалось би, все було проти. Республіка довгий час (при Щербицькому й після нього) була опорою брежнєвізму, застійництва. В парламенті більшість складала партократія. І все ж – сталося. Мабуть мало значення те, що частина депутатів (може, найконсервативніших) поїхала в Москву на партз'їзд. А ті, що лишилися, своїм примітивним рівнем не могли протистояти силі логіки, силі пристрасті дембловців, зокрема таких людей, як Чорновіл, Головатий, Червоний, Заєць, Хмара...» [1, с. 309]. У цьому переліку прізвище В'ячеслава Чорновола стоїть на першому місці.

Цим самим Олесь Гончар відзначав значення особистості цієї людини, силу її логіки в передчутті майбутніх змін у державі.

15 серпня 1990 року ім'я В'ячеслава Чорновола з'являється в записі Олесь Гончара у зв'язку з постановою Львівської ради депутатів, підписаною Чорноволом як керівником обласної ради, про видворення з міста одіозного кореспондента газети «Правда» Дрозда: «Оце реалізація суверенітету на ділі!» [1, с. 311]. 16 вересня 1990 року автор щоденника знову згадує В'ячеслава Чорновола, на цей раз у зв'язку з демонтажем пам'ятника Леніну: «У Львові демонтовано пам'ятник Леніну (за рішенням обласної ради). Одна з газет друкує інтерв'ю з В'ячеславом Чорноволом. Постає образ дивовижно цільної людини. Ось кого варто називати лідером нації! Ось кого Україна мала б обрати президентом» [1, с. 318].

Востаннє ім'я Чорновола з'являється в щоденнику Олесь Гончара 20 липня 1993 року. Він аналізує події в СРСР після прийняття таємної постанови Ради Міністрів СРСР від 13 жовтня 1976 року та рекомендацій Ташкентської конференції про розширення функціонування російської мови у всіх сферах життя держави. Гончар пише про те, як українській інтелігенції стало важко боронити рідну мову в умовах, коли «правозахисники, такі як Чорновіл, Ірина Калинець, Світличний, Стус та інші, опинились у таборах, їх було значною мірою знейтралізовано; тож увесь тягар нерівної, щоденної боротьби по цей бік дроту, боротьби за збереження мови, тобто й самої нації, ліг якраз на нещасну нашу інтелігенцію, котрій чим могла допомагала діаспора» [1, с. 478].

Отже, В'ячеслав Чорновіл у щоденниковій рецепції Олесь Гончара постає як світла людина, державотворець, борець за майбутнє України. Письменник вважає, що саме ця людина повинна стати президентом України, оскільки він є справжнім лідером нації, який пройшов значні випробування «мордовськими університетами», загартувався в політичній боротьбі й здатний повести народ за собою.

Література

1. Гончар О. Т. Щоденники: У 3-х т.: Т. 3 (1984 – 1995). 2-ге вид., випр. Київ : Веселка, 2008. 648 с.